

Dalos Anna

SZABOLCSI, ZSDÁNOV, 1948*

1948 májusában, alig három hónappal az SZKP formalizmust elítélő zenei határozatának és Andrej Zsdánov ehhez fűzött kommentárjainak megjelenését követően a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság újonnan alapított politikai és társadalmi hetilapjában, az *Új Világ*ban a zeneíró-zenekritikus Lányi Viktor egy írást közölt, amelyben a határozat magyarországi alkalmazásának szükségessége mellett érvelt.¹ A magyar zenei élet számos meghatározó személyisége, köztük Mihály András, Szabó Ferenc vagy Vargyas Lajos ekkor már különféle sajtóorgánumokban reflektált a határozatra,² a rádió is foglalkozott a kérdéssel,³ sőt a Magyar–Szovjet Művelődési Társaság még egy ankétot is rendezett e témáról.⁴ A Társaság egyértelműen hasznosnak tartotta saját hetilapjában is vitát generálni a határozatról. A Lányi-íráshoz két héttel később Szabolcsi Bence és Szervánszky Endre válaszolt.⁵ „Az 'Új Világ' zenei vitájá"-ban – ahogy a lap a rövid életű, két lapszámra kiterjedő pengeváltást nevezte – a szerkesztőség már a vita felvezetőjében elhatárolódott Szabolcsi és Szervánszky véleményétől, mint írták: „eleve leszögezzük, hogy nem értünk egyet. [...] Sőt, nézeteik teljes egészében ellenkeznek nézeteinkkel.”⁶ Szabolcsi és Szervánszky véleményét ugyanebben a lapszámban egy hosszú írásban Szabó Ferenc is támadta, úgy látta, Szabolcsiéknak a határozattal kapcsolatos kétélyei alapvetően abból fakadnak, hogy ők nem tudnak olyan demokratikusan

* A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya és a Zenetudományi Bizottság közös rendezésű Szabolcsi Bence-émlékkülésén, az MTA Székház Felolvasótermében, 2023. január 23-án elhangzott előadás szerkesztett változata. A tanulmány létrejöttét az NKFIH 142.100 számú kutatási pályázat támogatta. A szerző a BTK Zenetudományi Intézet kutatója.

- 1 Lányi Viktor: „A szovjet zene megújulásának magyar tanulságai”, *Új Világ* I/3. (1948. május 28.), 7.
- 2 Szervánszky Endre: „Formalizmus, hagyomány, népzene”, *Szabad Nép* VI/44. (1948. február 22.), 9.; Vargyas Lajos: „Zene és közösség”, *Válasz* VIII/4. (1948. április), 336–343.; Mihály András: „Harc a formalizmus ellen”, *Forum* III/3. (1948. március), 236–238.; Ujfalussy József: „Zene”, *Új Szántás* II/4. (1948. április), 240–242. Ld. még: Szabó Ferenc: „A Szovjetunió Kommunista Pártjának zenei bírálatáról”, *Társadalmi Szemle* III/4–5. (1948. április–május), 377–380.
- 3 „Zene és haladás” című rádióműsor, 1948. március 10. A beszélgetés gépirata megtalálható az MTA Kézirattárában, Szabolcsi Bence hagyatékában: Ms. 5647/51. A gépiraton az 1948. március 14-i dátum szerepel.
- 4 Lányi: *A szovjet zene...*
- 5 „Szabolcsi Bence hozzászólása”, *Új Világ* I/6. (1948. június 18.), 5–6., ide: 5. Kötetben: Szabolcsi Bence *válogatott írásai*. Közr. Wilhelm András, Budapest: Typotex, 2003, 250–251.; „Szervánszky Endre hozzászólása”, *Új Világ*, uott.
- 6 A szerkesztőség: „Az 'Új Világ' zenei vitája”, *Új Világ* I/6. (1948. június 18.), 5–6., ide: 5. Két héttel később (I/8. 1948. július 2., 7.) Szervánszky és Szabó között folytatódott a vita.

gondolkozni, mint Zsdánov.⁷ Ugyanakkor reményét fejezte ki, hogy Szabolcsi és Szervánszky hamarosan képes lesz felismerni a Bartók és Kodály utáni generáció „nagy történelmi feladatát”, és a feladat elvégzéséből ők maguk is részt vállalnak. „Ezt a szerepet azonban – tette hozzá Szabó – csak akkor tölthetik be, ha a szovjet zenei bírálóknak elvi alapjait megértik és megszívlelik.”⁸

Szabolcsi Bence rövid vitairata három ponton igyekezett a határozattal kapcsolatban kételyeket ébreszteni: egyrészt úgy vélte, hogy a nehezen körülhatárolható „formalizmus” fogalommal bármikor vissza lehet élni, másrészt károsnak ítélte a nyugattól való elhatárolódás programját, harmadrészt pedig felhívta a figyelmet arra, hogy ha az érthetőséget tekintjük egy mű legfőbb értékmérőjének, akkor az akár „a kispolgári ízlés diadalrajutását” is elősegítheti.⁹ Szabolcsi mindazonáltal hozzátette: „Helyesen mondta Zsdánov, a kiváló szovjet gondolkodó, a moszkvai határozathoz fűzött fejtegetéseiben: 'Nem minden, ami közérthető, remekmű, de ami remekmű, mind közérthető'; amihez annyit fűznék hozzá: 'vagy közérthetővé válik idővel'.” Szabolcsi – többek közt Beethoven szimfóniáira, *A fuga művészetére* és a *Cantata profanára* hivatkozva – számos példát is felhozott olyan műalkotásokra, amelyeknek értő befogadása keletkezési idejükhöz képest jelentős mértékben megkésett.

Szabolcsit, mint az vitairatából kiderül, mérhetetlenül aggasztotta az is, hogy az állam – mint a polgári zenekultúra mecénásait felváltó „új munkaadó” – befolyásolni akarja az alkotói tevékenység irányát. Pedig az állam feladata inkább az lenne – így Szabolcsi –, hogy felszabadítsa a művészek alkotókedvét, s hogy higgyen abban, hogy az előző korszakra jellemző „tompá társadalom” és „meghasonlott művész” helyére „az öntudatra eszmélt társadalom” és „az öntudatra eszmélt művész” léphet. Júniusra tehát, amikor írása megjelent az *Új Világ*ban, megtalálta azt a formulát, amellyel e kényes kérdést – az állam erőszakos behatolását az alkotói magánszférába – finoman, a másik oldal terminológiáját használva bírálhatja. Közvetlenül a határozat február közepi¹⁰ megismerését követően – erre utal legalább is az a hozzászólása, amelyet még március 10-én a Rádióban mondott el a *Zene és haladás* című vitaműsorban, ahol két beszélgetőpartnere Kadosa Pál és Veress Sándor volt – sokkal élesebben fogalmazott. Sőt, a megfogalmazásból szinte kiérezhető az a sokk is, amelyet a határozat Szabolcsi számára félreérthetetlen üzenete kiváltott: „Lehetségesnek tartom, de nem bizonyos, hogy ezt a feladatot, a művész figyelmének termékeny irányítását a közönség látható képviselőjeként a párt is elvégezheti, de a párt ilyen funkciója ugyanolyan veszélyekkel járhat, mint a régi idők mecénásainak sokféle szeszélye.”¹¹

7 Szabó Ferenc: „Szabó Ferenc válaszol az ellenvetésekre”, *Új Világ* I/6. (1948. június 18.), 5–6. ide: 5. 8 Uott, 6.

9 Szabolcsi hozzászólása, uott, 5.

10 [Szerző nélkül]: „A Szovjet Kommunista Párt bírálata a mai zenei irányzatokról”, *Népszava* LXXVI/36. (1948. február 13.), 4.; [Szerző nélkül]: „A szovjet kommunista párt bírálata a mai zenei irányzatokról”, *Magyar Nemzet* IV/37. (1948. február 14.), 3.; [Szerző nélkül]: „A Szovjetunió Kommunista Pártjának bírálata a szovjet zenei irányzatokról”, *Szabad Nép* VI/39. (1948. február 17.), 4. Zsdánov hozzászólását a *Szabad Szó* közölte: „A. A. Zsdanov a zene kérdéseiről”, *Szabad Szó* L/88. (1948. április 15.), 4.

11 *Zene és haladás*, 4.

Hogy Szabolcsit az állam mecénási, „új munkaadói” szerepe foglalkoztatta a zenei határozatból leginkább, s az, hogy ehhez miképpen alkalmazkodik az individuális alkotóművész, bizonyítja az a vékonyka kötet, amelyet 1952-ben *A művész és közönsége* címmel jelentetett meg, s amely második fejezetében szemelvényeket közöl többek között Monteverdi, Vivaldi, Bach, Haydn és Mozart hivatali megrendszabályozásának dokumentumaiból.¹² Ugyanitt végül arra a következtetésre jut Szabolcsi, hogy a nagy alkotók „szabadulni igyekeznek a rendszerből, mint kalitkából és ketrecből”, míg a kicsik „kíváncsoznak bele, mint életelemükbe.”¹³ A kis tanulmánykötet a közönség igényei, a hatalom elvárásai és a zene érthetőségének működési mechanizmusa, azaz a „zenei köznyelv” háromszögében vizsgálja művész és közönsége viszonyát. Szükséges azonban e megállapításhoz hozzáfűzni, hogy – ellentétben Szabolcsi 1948-as megnyilvánulásaival – nem a kortárs helyzetet elemzi, hanem a 18. századra összpontosít. Másképp fogalmazva: Szabolcsi interpretációja nem zeneszociológiai, hanem zenetörténeti jellegű.

A téma megközelítésének három aspektusa és maga a korszak is Szabolcsi legkedvesebb témái közé tartozik. Bár a „zenei köznyelv” elméletét csak jóval később bontotta ki részletesen,¹⁴ az annak alapjául szolgáló elképzelés, miszerint a zenetörténet egyes korszakainak jellegzetes dallamtípusai vannak, amelyek szabadon járnak át egyik zeneszerző művéből a másikéba, már korábban megjelent írásaiban. Ezt az elképzelését az 1949-es megjelenési dátummal ellátott, de valójában már 1948-ban a könyvesboltokba került és 1944 óta készülő *Európai virradat*-ban mutatta be a leglátványosabban, egy olyan kötetben, amely a bécsi klasszikus stílus kialakulásának sokágú útját vázolta fel.¹⁵ Az *Európai virradat*-ban Szabolcsi intenzíven foglalkozott a zene társadalmi elfogadottságával, a társadalomban elfoglalt helyével is, nagyszámú idézetet vonultatva fel kortárs szemlélők írásaiból. A hatalom és a muzsikusi viszonya az 1943-ban keletkezett, ám csak 1947-ben napvilágot látott Beethoven-monográfia egyik központi témája. A monográfia alcíme – *Művész és műalkotás két korszak határán* – pedig arra a sorsdöntő változásra hívja fel a figyelmet, amely a 18. és 19. század fordulóján egyrészt a közönség szerepében és elvárásaiban, másrészt az alkotóművészek önképében és önértékelésében bekövetkezett. Szabolcsi érzékletesen írja le azt a folyamatot, amelynek során Beethoven attól a vágyától, hogy megfeleljen a bonni választófejedelmi udvar követelményeinek, eljut addig a gondolatig, hogy műveivel az egész emberiséget kívánja megszólítani.¹⁶ Az 1950-ben megjelent, de szintén 1944 óta készülő *A meló-*

12 Szabolcsi Bence: *A művész és közönsége. Zeneszerző, tárdadalom és zenei köznyelv a polgári korszak küszöbén*. Budapest: Zeneműkiadó, 1952, 19–38.

13 Uott, 38.

14 Szabolcsi Bence: *A zenei köznyelv problémája. A romantika felbomlása*. Budapest: Zeneműkiadó, 1968.

15 Szabolcsi Bence: *Európai virradat. A klasszikus zene kialakulása Vivalditól Mozartig*. Budapest: Új Idők, 1949. A kiadás kronológiájáról ld. Bónis Ferenc szerkesztői utószavát a harmadik kiadáshoz: *Szabolcsi Bence művei*, 3. Budapest: Zeneműkiadó, 1982, 137–142., ide: 140. Kardos Tibor Szabolcsinak december 12-én írott levelében már meg is köszönte a kötetből neki küldött tiszteletpéldányt. MTA Kézirattár 5640/105. A műről szóló első recenzió is megjelent már 1948 végén: [szerző nélk.]: „Három új könyv”, *Kis Ujság* II/299. (1948. december 28.), [2.]

16 Szabolcsi Bence: *Beethoven. Művész és műalkotás két korszak határán*. Budapest: Új Idők, 1947, 65.

dia története pedig egyes korszakok alapvető dallamtípusait mutatja be mint az adott periódusra jellemző zenei stílusok jellegzetes dokumentumait.

Tanulmányomban amellett kívánok érvelni, hogy az 1948-as év több tekintetben is fordulópontot jelentett Szabolcsi pályáján – nem csak az életpálya külső eseményeit tekintve és nem csak pozitív értelemben. Ami a külső életeseményeket illeti, azokról egyrészt Kroó György 1994-es kétkötetes Szabolcsi-monográfiája, másrészt Péteri Lóránt 2003-ban megjelent tanulmánya (*Szabolcsi Bence és a magyar zeneélet diskurzusai, 1948–1956*) részletesen tájékoztat.¹⁷ Talán csak annyit szükséges az ezekben foglaltakhoz hozzáfűzni, hogy az ötvenedik életéhez közeledő Szabolcsi ekkor jutott pályájának csúcsára, elfogadottsága, ismertsége, sőt népszerűsége kifejezetten széles körű volt. A népszerűséget bizonyítja, hogy az 1947-ben megjelent Beethoven-monográfiát már egy évvel később újranyomták; ez lett a kötet második kiadása. Szabolcsi rengeteget dolgozott: előadásokat tartott,¹⁸ különféle zenepolitikai vitákhoz szólott hozzá,¹⁹ népszerűsítette az általa 1947-ben felfedezett Vivaldi-concertókat,²⁰ megválasztották az újonnan alapított Kossuth-díj bizottsága tagjának,²¹ oktatott a Zeneakadémián éppúgy, mint a Bartók Béla Szövetség Munkás Karnagyképző Iskolájában,²² és rengeteget publikált.²³ A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává való megválasztása

17 Kroó György: *Szabolcsi Bence. II. rész.* Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, 1994; Péteri Lóránt: „Szabolcsi Bence és a magyar zeneélet diskurzusai (1948–1956)”, *Magyar Zene* XLI/1. (2003. február), 3–48. és XLI/2. (2003. május), 237–256.

18 1948. május 12-én például Kecskeméten tartott előadást „A magyar műzene fejlődése” címmel a Református Tanítóképző Intézet Zenetermében. [Szerző nélkül]: „Zenei tanfolyam”, *Kecskeméti Lapok* LXXX/107. (1948. május 11.), 5.; május 24-én pedig a Magyar Feministák Egyesületében beszélt. [Szerző nélkül]: „A Feministák Egyesületében...” *Világ* 888. (1948. május 19.), 5.

19 Például a Tóth Aladár vezette Operaház tevékenységéről írt értékelést: „A megújított Operaház két esztendeje”, *Népszava* LXXVI/96. (1948. április 25.), [8.] Véleménye komoly vitát generált, ld. Kázmér Endre: „Az Opera bűnbakja”, *Magyar Nemzet* IV/96. (1948. április 25.), 4. Gaál cikkére a *Népszava*, feltehetően Jemnitz Sándor reagált: [Szerző nélkül]: „Szemérmetlenné válik”, *Népszava* LXXVI/98. (1948. április 28.), 5. Különféle nyilvános zenei viták felkért hozzászólójaként is szerepelt Szabolcsi: [szerző nélkül]: „Népzene, műzene, könnyűzene”, *Szabad Nép* VI/75. (1948. április 1.), 6.; [szerző nélkül]: „A zenetudománynak szoros kapcsolatban kell lennie a néppel. Ankét a Zeneművészeti Főiskolán”, *Magyar Nemzet* VI/96. (1950. április 27.), 7.; [szerző nélkül]: „A zeneszerzők és zeneírók...”, *Szabad Nép* VI/142. (1948. június 23.), 6.

20 S. V. [Somogyi Vilmos]: „Az olasz rádió közvetítést adott a Fővárosi Könyvtárból”, *Világ* 782. (1948. január 10.), 4. Ugyanerről az eseményről ld. még: Balassa Imre: „Zenei levél”, *Színház* IV/3. (1948. január 13.), o. n.; illetve: Sz. E. [Szervánszky Endre]: „Új Vivaldi-zeneművek”, *Szabad Nép* VI/6. (1948. január 9.), 9.

21 [Szerző nélkül]: „Az ország vezető politikusai, legnagyobb tudósai és írói a Kossuth-díj döntőbizottságában”, *Szabad Nép* VI/54. (1948. március 5.), 4.

22 Itt készült a *Dolgozók hangversenykalauza*. Budapest: Népszava, 1949. Az előszó kéziratát az MTA Kézirattárában: Ms. 5647/47.

23 1948-as publikációi az *Európai virradat* és az Operaházról szóló, már említett írás mellett: „About Five-Tone-Scales in the Early Hebrew Melodies”. In: *Ignace Goldziher Memorial Volume, Part. I.* Ed. Samuel Löwinger, Joseph Somogyi. Budapest: Globus, 1948; „Stílustörténet’ mint tántargy”, *Zene-pedagógia* II/6. (1948. június), 81–83.; „Bartók Béla, az író és tudós”. In: *Bartók Béla válogatott írásai*. Közr. Szöllősy András. Budapest: Magyar Kórus, 1948, 5–7.; „Gondolatok egy olasz palotában”, *Éneklő Munkás* II/1. (1948. január), 4.; „Kodály Zoltán Magyar Zsoltára”. In: *25 éves a Psalmus Hungaricus*. 1948. július 5. (műsorfüzet); „Mai magyar szerzők zenekari művei”, *Zenei Szemle* I/8. (1948. →

1948-ban szintén dokumentálja elfogadottságát: neve szerepelt abban a névsorban, amelyet Lukács György adott át az MTA Kodály Zoltán vezette elnökségének, s amely azokat a tudósokat sorolta, akiknek az Akadémián a kommunisták szerint mindenképpen helyet kell biztosítani.²⁴

Péteri Lóránt meggyőzően érvelt amellett, hogy ha érték is Szabolcsit támadások a fordulat évét követően, ezek alkalmi esetek voltak, és kizárólag az 1948 és 1950 közötti időszakban fordultak elő, de valójában még ezek sem ingatták meg Szabolcsi 1945 után kivívott pozícióit.²⁵ Ilyen volt például az az 1949-ben lezajlott Fészek Klub-beli vitauülés, amelyen Mihály András fogalmazott meg kritikát az *Európai virradattal* kapcsolatban, azzal vádolva a zenetörténészt, hogy idealizmusa „eltéríti a reális történelemszemlélet útjáról”²⁶

Ha azonban figyelmünket a pálya eseménytörténete felől a művekben megnyilvánuló belső életrajz felé fordítjuk, akkor megállapíthatjuk, hogy Szabolcsi tudományos műhelyében – a látványos termékenység ellenére is – a válság jelei mutatkoznak. Dokumentálja ezt *A melódia története* is, amelyből akár születhetett volna jelentős és módszertani szempontból számos eredeti megoldást tartalmazó nagymonográfia is.²⁷ Ám úgy tűnik, maga Szabolcsi is bizonytalan volt abban, mi a műfaja, mi a célja, ki a célközönsége új munkájának. A kötet első része, a tényleges dallamtörténeti rész mintha az 1946-os *Régi muzsika kertje*²⁸ koncepcióját követné a forrásértékű dokumentumok – jelen esetben dallamok – antológia jellegű megidézésével, és az egyes korszakokhoz fűzött bevezető magyarázatokkal. A dallamok közötti elemző részek, valamint a részletes jegyzetanyag viszont Bartha Dénes egykorú munkájához, *A zenetörténet antológiájához* közelíti Szabolcsi publikációját.²⁹ Bármi volt is a koncepció, a dallamtörténeti rész pedagógiai funk-

december), 444–445.; „Två porträtt (Béla Bartók, Zoltán Kodály)”, *Musik-världen* (1948), 40–43.; „Egy XVII. századi zsidó muzsik: Salomone Rossi és kora”. In: *Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Évkönyve*. Budapest: Izraelita Magyar Irodalmi Társulat, 1948, 58–70.; „A velencei félhomály költője: Antonio Vivaldi.” *Vigilia* 13. (1948): 100–102.; „Introduction”. In: *Jewish Folk Choruses*. Közr. Fraknoi Károly. Budapest: Cserépfalvi, 1948; „Horváth János A magyar vers című művéről”. Gépirat, MTA Kéziratár Ms. 5647/45. Ekkor látott napvilágot Szabolcsi fordítása is: James Jeans: *Zene és természettudomány*. Budapest: Franklin, 1948. Az 1948-ban megjelent írásokat több jegyzék alapján állítottam össze: Berlász Melinda–Homolya István: „Szabolcsi Bence félévszázados munkássága”. In: *Magyar Zenetörténeti Tanulmányok Szabolcsi Bence 70. születésnapjára*. Szerk. Bónis Ferenc. Budapest: Zeneműkiadó, 1969. 7–42.; Bónis Ferenc: „Szabolcsi Bence művei. Bibliográfiai kiegészítés”. In: *Kodály Zoltán és Szabolcsi Bence emlékezete. Magyar Zenetörténeti Tanulmányok*. Szerk. Bónis Ferenc. Kecskemét: Kodály Intézet, 1992, 213–239.; Kroó: *Szabolcsi Bence*, 652–654.

24 MTA Igazgatótanácsai jegyzőkönyvek, 1947. február 19-i ülés. MTA Régi Akadémiai Irattár, K 1182 152/1945. Ld. továbbá: Péteri György: „Születésnap ajándék Sztálinnak. Vázlat a Magyar Tudományos Akadémia államosításának történetéhez 1945–49”, *Századvég* 1–2. (1989), 18–35., ide: 25.

25 Péteri Lóránt: *Szabolcsi Bence*, I., 10–11.

26 A vitaulést Bónis Ferenc idézi fel az *Európai virradat* utószavában, 140. Mihály Andrásnak az MDP Kulturpolitikai Akadémiáján tartott előadása a *Zenei Szemle*ben jelent meg: „Bartók és az utána következő nemzedék”, *Zenei Szemle* 1. (1949. március), 2–15. A Szabolcsira utaló szakasz: 13–14. Mihály Molnár Antal könyvét, *Az új muzsika szellemét* lényegesen keményebben bírálta ugyanitt.

27 Szabolcsi Bence: *A melódia története. Vázlatok a zenei stílus múltjából*. Budapest: Cserépfalvi, 1950.

28 Uő: *Régi muzsika kertje. 2000 év kínai, görög, latin, francia, angol, olasz, német, orosz, magyar irodalmából*. Budapest: Magyar Kórus, 1947.

29 Bartha Dénes: *A zenetörténet antológiája*. Budapest: Magyar Kórus, 1948.

ciója tagadhatatlan – erre utal a dallampéldák közé ékelt szövegrészek szinte egy egyetemi előadás beszédszerűségét idéző írásmodora. Ennek fényében a dallamtörténeti fejezeteket a Szabolcsi által épp ekkor a Zeneakadémia számára felvázolt „Stílustörténet” tantárgy tananyagaként is szemlélhetjük,³⁰ amit alátámaszt a kötet alcíme is: *Vázlatok a zenei stílus múltjából*. S bár *A melódia történetét* a Cserépfalvi Kiadó jelentette meg, a dallamtörténeti szakasz akár annak a kézikönyv-sorozatnak az újabb kötete is lehetett volna, amelyet a Magyar Kórus Kiadóvállalat közölt, s amelyben a *Régi muzsika kertje* és *A zenetörténet antológiája* mellett Szabolcsi alapműve, *A magyar zenetörténet kézikönyve* is napvilágot látott 1947-ben.³¹

Ám *A melódia története* mégsem kézikönyvnek készült, hiszen a kötet több mint egyharmadát kitevő függelékben Szabolcsi közölte a harmincas évek óta írt legfontosabb dallamtörténeti dolgozatait, köztük olyan alapvető munkákat, mint az „Egyetemes művelődéstörténet és ötfokú hangsorok” (1936) vagy „A zenei földrajz alapvonalai” (1938),³² de másodközlésben itt jelent meg a friss „Makámelv a népi és művészi zenében: típus és változat” is (1949).³³ 1945-öt megelőzően Szabolcsi pályáján meglehetősen világosan elkülönültek a különböző műfajú írások azok célközönsége alapján: pontosan meghatározható azon írások köre, amelyek a tudományos közösséget szólították meg, mint például „A zenei földrajz alapvonalai” című tanulmány, amely módszertani kérdéseket tárgyal, vagy a magyar zenetörténet forrásait bemutató számos írás (ezek mindegyike komoly szakfolyóiratban jelent meg), illetve azok, amelyek – mint az életmű egyik csúcspontja: *A zene története* (1940),³⁴ a már említett Beethoven-monográfia, vagy az új zenéről, elsősorban is Kodályról szóló írások³⁵ – ugyan nagy repertoárismeretre, széles körű szakirodalmi tájékozottságra épültek, de a nagyközönség, azaz a zenekedvelő városi polgárok számára íródtak. 1945-öt követően, különösképpen 1947 és 1950 között azonban mintha e kategóriák határvonalai tekintetében Szabolcsi elbizonytalanodott volna.

Hét év távolából, 1955-ben ő maga is fel tudta idézni az 1948-as orientációs zavart, amikor a felszabadulás óta eltelt tíz év zenetudományi eredményeit egy beszámolójában összegezve így fogalmazott:

Azok a zenei folyóiratok, amelyek a felszabadulást követő időszakban megjelentek (Zenei Szemle, Énekszó, Magyar Kórus stb.) feltűnő ingadozást mutattak hangjukban, tartalmukban, egész jellegükben. Népszerűsítő folyóirat vagy tudományos folyóirat? kutató munka, műhelytanulmány vagy közönségnevelés? ez volt számukra a kérdés; és annak, hogy ez a kérdés egyre élesebb formában merült fel, már szimptomatikus jelentősége volt. Folyóirataink elvesztették régi közönségüket s ujat még nem tudtak szervezni. A jelenség hátterében ugyanaz a folyamat zajlott, amely egész zeneéletünknek új arculatot készült adni: egy új zenei közönség megjelenése, a maga ujszerű igényeivel.

30 Szabolcsi: „Stílustörténet mint tantárgy”. In: *Szabolcsi Bence válogatott írásai*, 245–247.

31 Szabolcsi Bence: *A magyar zenetörténet kézikönyve*. Budapest: Magyar Kórus, 1947.

32 Mindkét tanulmány az *Ethnographiában* jelent meg: 47. (1936), 233–251. és 49. (1938), 1–18.

33 Szabolcsi Bence: „Makámelv a népi és művészi zenében.” *Ethnographia* 60. (1949), 71–87.

34 Uő: *A zene története*. Budapest: Rózsavölgyi és Társa, 1940.

35 A Kodályról, Bartókról és az új magyar zenéről szóló írásokat Bónis Ferenc gyűjtötte össze Szabolcsi írásainak sorozatában: Szabolcsi Bence: *Kodályról és Bartókról*. Budapest: Zeneműkiadó, 1987.

A zenét kívánó s a zenét élvező népnek egyre újabb tömegei jelentek meg a láthatáron; a zenéről szóló írásnak, a történelmi, formai, esztétikai magyarázatnak valósággal új nyelvet kellett tanulnia, hogy megértesse magát s hogy ne csak jó „eszmei” nevelő, de egyben a zeneműnek is avatott tolmácsa lehessen; és ez a tanulmány a legjobb szakember számára sem bizonyult könnyű feladatnak. Pedig nemcsak az új hallgatóságnak, hanem maguknak a szakembereknek is égető szükségük volt ez új, a szakszerűn túlmenő, a „laikushoz” utat találó, lényegben nem-alkuvó, de ablakot-nyitó, látóhatárt-tágító, tömeget-nevelő nyelvnek a megtanulására.³⁶

A hivatkozás a „legjobb szakember” „nem könnyű feladatára” lehet akár egyfajta burkolt visszautalás is Szabó Ferencnek az *Új Világ* zenei vitájában elhangzott felszólítására, tudniillik hogy Szabolcsi tegye magáévá a zenei határozat lényegét, és ennek nyomán vállaljon részt az új, kommunista elvekre épülő magyar zenekultúra felépítésében. Az 1955-ös összefoglalónak azonban több, Szabolcsi személyes helyzetéről árulkodó mozzanata is van, hiszen a szakfolyóiratok „ingadozó” hangvételéről, a célközönséggel kapcsolatos bizonytalanságokról vagy éppen a műfaji preferenciákról ír az új korszak küszöbén. Ráadásul kétszer is hivatkozik arra az új „nyelv”-re, amelyet a zenetudós-közösségnek 1948-ban elsajátítania, sőt bizonyos mértékig a semmiből létrehozni kellett. Szabolcsinak tehát nemcsak művész és közönsége, de zenetudós és olvasója viszonyát is újra kellett gondolnia az új társadalmi struktúrában és – ha ezt nem is fogalmazta meg expliciten – a hatalmi elvárások súlya alatt. Mindez párhuzamosan zajlott azzal a folyamattal, amelynek részeként az apósa könyvesboltjában magát meghúzó magántudósból³⁷ a közéletben aktív és vezető szerepet vállaló – ma úgy mondanánk – *public figure*-ré vált.

Ennek a fordulatnak tragikus sorsú dokumentuma az *Európai virradat*. Szabolcsi-monográfiájában Kroó György az *Európai virradat*ot a nemzetközi Vivaldi-irodalom kontextusában is kiemelkedő munkának nevezi, az első olyan tudományos műnek, amely a zeneszerző stílusáról, kompozícióinak formai jellemzőiről és hangvételéről érdemben nyilatkozik.³⁸ Ezenfelül Kroó a megközelítés újszerűségét is hangsúlyozza, amikor arra utal, hogy Szabolcsi kötete, az egész Vivaldi-szakirodalomban egyedülálló módon, a velencei komponista portréjának részletes megrajzolása mellett a kortárs műhelyek bemutatását is vállalja.³⁹ Mégis, az egyértelműen elismerő értékelés ellenére Kroó megfogalmazásán is átsüt, hogy számára is nyilvánvaló volt: a kismonográfiából feltűnően hiányoznak a konkrétumok. Ugyanakkor Kroó Szabolcsi kivételes atmoszférateremtő képességét olyannyira egyedülállónak érezte, hogy úgy vélte: a 20. század második felének adatokban tobzódó szakmunkái nem tudják felvenni a kismonográfiával a versenyt.⁴⁰ Az *Európai virradat*, bár lebilincselő olvasmány, nem problémamentes mű. Annymira nem az, hogy még a műfaja is nehezen meghatározható, mint ahogy az is, kinek szól. Kismonográfia-e vagy nagyra nőtt tanulmány? Ismeretterjesztő

36 Szabolcsi Bence: „Zenetudományunk a felszabadulás óta” (1955). MTA Kézirattár Ms. 5647/22.

37 Kroó György: *Szabolcsi Bence*, I–II. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, 1994, I., 222.

38 Kroó: *Szabolcsi Bence*, II., 615.

39 Uott, 614.

40 Uott, 626.

írás, esszé vagy tudományos publikáció? Vivaldi a főszereplője, vagy azok a zenei központok, amelyekben a bécsi klasszikus stílus formálódott?

Az *Európai virradat* második, 1960-as kiadásának előszavában Szabolcsi Bence felidézte, hogy könyvét 1944 nyarán, egy Karcag melletti munkatárborban kezdte el írni, s hogy a kézirat „nagy részét” egy szovjet tengerésztiszt mentette meg.⁴¹ A zenetörténész hagyatéka megőrizte azt az A5-ös formátumú „írófüzetet”, amely az *Európai virradat* első fogalmazványát tartalmazza.⁴² A jegyzetfüzet utolsó oldalainak egyikén egy levél olvasható, amelyet Szabolcsi a feleségének írt, kérvén őt, hogy a füzetet gondosan őrizze meg; a levél pontos címezést tartalmaz (Pozsonyi út 40., földszint 1.),⁴³ ahová a füzetet – bármi is történik Szabolcsival – el kell juttatni. A füzet tehát Radnóti Miklós *Bori noteszé*hez hasonló drámai kordokumentum.

A füzet borítójának tetején bekeretezve az 1944-es dátum áll, alatta pedig Szabolcsi a könyv különféle cím- és alcímváltozatait írta fel, az *Európai virradat* cím felett és alatt a következő variánsok olvashatók részben áthúzva: *Vivaldi, Klasszikus napkelte, A tizennyolcadik század csodája*, illetve *A tizennyolcadik század zenéje Vivalditól Mozartig, A klasszikus zene felébredése*; a füzet első oldalán pedig egy további címváltozat jelenik meg: *Vivaldi vagy a tizennyolcadik század*.⁴⁴ A füzet első oldalán olvasható az *Európai virradat* eredeti könyvterve is, amely a végső változat tíz fejezete helyett ugyan még három nagyobb részre osztja a munkát, ám a három rész tartalmi leírása tizenegy témát sorol fel, amelyeknek mindegyike helyett kapott a végső változatban, több esetben ugyanazokkal a címekkel, amelyek a kiadott változatban is megjelentek („Barokk ünnep”, „A költő és világa”, „A nyelv elemei: dallam és forma”), máshol a címváltozatok között csupán apróbb különbségek mutatkoznak (például „Az új térkép és az új stílus” a későbbi, végleges változatban „A nagy stílusváltás; az új térkép” formát kapta).

41 Szabolcsi: *Európai virradat*, 3. kiadás, 7. Kroó és Bónis is pontosítja a helyszínt: a munkatárbor Kunmadarason volt. Bónis: *Utószó*, 138.; Kroó: *Szabolcsi*, II., 613. Ugyanő egy „Zrínyi Miklós Ne bánts d a magyart” feliratú, 1945–1946 fordulóján használt „jegyzetkönyvet” említ az *Európai virradat* első forrásaként, ezt azonban nem találtam meg a hagyatékban.

42 MTA Kézirattár Ms. 5651/17.

43 Ez Szabolcsi apósának, Győző Andor könyvkereskedőnek volt a lakása, ahol a II. világháború és Győző Andor 1945-ben bekövetkezett halála után Szabolcsiék is laktak. Ma emléktábla is látható a ház falán.

44 A füzetborító alján mottóként egy latin nyelvű idézet áll Szent Ágoston *Vallomásaiból*: „immo sonuit et sonabit” („helyesebben: hangzott és hangzani fog”). Bár a hivatkozott Szent Ágoston-szöveg arról elmélkedik, hogy a zenében mint „elhangzó” művészetben a múlt, a jelen és a jövő egymásba folyik, hiszen az elhangzott hang, ami az elhangzás pillanatában még jelen volt, elhangzása során azonnal múlttá is válik, a megszólaltatni tervezett hang pedig ugyanígy jelené, majd pedig múlttá. Szabolcsi talán csak a zene örökkévalóságára akart vele utalni. XI. könyv, 27. fejezet, 3. pont vége: „Ha valaki tartósabb hangot akar kiadni s hosszúságát előzetes fontolgatással megállapítja, az időtartamot mindenesetre egyetlen hang nélkül forgatja eszében s csak miután rábízta emlékezetére, akkor kezd el kiadni azt a hangot, mely aztán hangzik, hangzik, míg el nem éri a megszabott határt; helyesebben: hangzott és hangzani fog; mert ami elmúlt belőle, az hangzott, ami még hátra van, ezután fog hangzani; a mindig jelenlevő figyelem ugyanis a jövőt múlttá változtatja benne, amennyiben a még hátralevő – tehát a jövő – részt folyton fogyasztja, a bevégeztet növeli, míg csak a jövő elfogyván, az egész cselekvés múlttá nem változik.” (Dr. Vass József fordítása) <http://mek.niif.hu/04100/04187/04187.htm>.

Szabolcsinak tehát a munkatáborban rendkívül erős víziója támadt a kismonográfia szerkezetéről és tartalmáról, olyannyira, hogy a füzet több fejezetnek a szövegét is megőrizte a véglegessel szinte teljesen megegyező formában (a 2., a 3. és a 4. fejezet szövegrészeiről van szó), vagyis Szabolcsi a leírás előtt fejben tökéletesre csiszolta e szakaszokat. E fejezetek végleges formája többnyire csak abban tér el az 1944-ben megfogalmazottaktól, hogy Szabolcsi nagyszámú idézettel egészítette ki őket, merthogy a munkatáborban nem fért hozzá sem a forrásokhoz, sem a szakirodalomhoz. A végleges változat fejezeteinek átvezető funkciójú első bekezdései sem szerepelnek a füzetben – ezeknek szintén a későbbi írásréteghez kellett tartozniuk, hiszen a fejezetek közötti koherenciát biztosították.

Szabolcsi víziójának kiindulópontja a Velencéhez tartozó Malamocco asszonyainak esti éneke lehetett. Goethe elbeszélése szerint az asszonyok este kiülnek a partra, és erős hangú énekükkel küldenek üzeneteket a tengeren halászó férjeiknek, várva azok válaszát. Szabolcsi ezzel a képpel tervezte kezdeni a kötetet. E kép személyes vonatkozásai felől nem lehetnek kétségeink: családjának ekkor írt levelei is bizonyítják, mennyire várta a híreket szeretteiről, akik eközben mindent latba vetve igyekeztek eltitkolni előle Gábor fia eltűnésének és halálának tényét.⁴⁵ A parton ülő asszonyok azonban a könyv végleges változatában – összhangban Szabolcsi élethelyzetének megváltozásával – az első fejezet végére szorultak, s helyüket a Velencébe a tenger felől érkező turisták megtapasztalta látvány és hangélmény foglalja el. Az új fejezetkezdet kézírata – egy füzetből kitépelt pár oldal – szintén fennmaradt a hagyatékban, és nyilvánvalóan a mű megírásának egy későbbi fázisából, talán 1947-ből való.⁴⁶

Az 1944-es füzet a kötet későbbi fejezeteihez is tartalmaz jegyzeteket (az 5., 6. és 7. fejezet témáit lehet beazonosítani): Szabolcsi az esetek többségében összegyűjti azokat a szempontokat, amelyekre a következő fejezetekben ki kíván térni. A dallam és forma kérdéseivel foglalkozó 5. fejezethez már kottapéldákat is felírt – fejből –, de ekkor még nem a siciliano-típussal kezdte a kottapéldák sorát, hanem az általa „ünnepélyes 'keret'-dallamnak” elnevezett típussal, és fel is jegyezte az Op. 3. No. 6-os a-moll Vivaldi-versenymű jellegzetes, kvartugrásos nyitóformuláját (a végleges kötet 6a kottapéldáját).⁴⁷ A füzet ezen szakaszától kezdve válik világossá, hogy Szabolcsit elsősorban a korban alkalmazott dallamtípusok, másként fogalmazva: jellegzetes zenei alapképletek kezdték el foglalkoztatni. Nem lehet tehát véletlen, hogy a füzetnek ezen a pontján *A melódia történetéhez* is jegyzett fel dallampéldákat.⁴⁸ Az 1944-es „írófüzet” olvasója tehát tanúja lehet annak a pillanatnak, amikor az aktuális kutatási témán dolgozó zenetörténész fejében megszületik a következő téma ötlete. A két munkával ettől kezdve pár-

45 Kroó: *Szabolcsi Bence*, II., 504.

46 MTA Kézirattár Ms. 5651/18. Fennmaradt egy fekvő alakú jegyzetfüzet is, amelyben található utalások Vivaldira és az olasz zenére, de ez a füzet szinte olvashatatlan. Feltehetően 1946–1947 táján keletkezett. MS. 5651/12.

47 Szabolcsi: *Európai virradat*, 3. kiadás, 55.

48 Azokon a különálló füzetlapokon is megjelennek példadallamok *A melódia történetéhez*, amelyek az első fejezet új kezdetét tartalmazzák. MTA Kézirattár Ms. 5651/18.

huzamosan foglalkozott, még 1947-es római tartózkodása idején is. Ezt bizonyítja Lajtha Lászlóval folytatott levelezése is.⁴⁹

Az 1944-es füzetet 1947-ben, Rómában is használta. Míg a munkatáborban ceruzával dolgozott, a füzet későbbi bejegyzései már fekete tollal készültek. A későbbi írásréteghez tartozik például a Vivaldi-életrajz adatait szakirodalmi hivatkozásokkal együtt soroló jegyzet (ez a 4. fejezethez készült). A füzetben nagyszámú jegyzetlap, illetve könyvtári kériólap is található, ezek az olaszországi könyvtárakban őrzött források megismerését dokumentálják. E könyvtárak egyikében – a nápolyi San Pietro a Majella konzervatórium könyvtárában – talált rá Szabolcsi két, addig ismeretlen Vivaldi-hegedűverseny kéziratára.⁵⁰ A felfedezés, mint arra Kroó is rámutat, Szabolcsi számára a nemzetközi karrier lehetőségét rejtette magában,⁵¹ a történelem azonban közbeszólt. Az *Európai virradat* német nyelvű kiadása 1970-ben minden tekintetben elkésett.⁵²

Már az 1944-es kötetterv is bizonytalanságot árul el a tekintetben, hogy a mű középpontjában Vivaldi alakja vagy az 1720 és 1780 közötti átmeneti zenetörténeti korszak áll-e. A kötetnek kevesebb mint a fele szól Vivaldiról, éppen ezért túlzás Vivaldi-könyvként beszélni róla, bár – mint arra Lajtha Lászlónak Szabolcsihoz írott levelei is utalnak – a zenetudós elsősorban így gondolt munkájára.⁵³ Az 1944-es füzetben megőrzött, a könyv zárószakaszával (a 10. fejezettel) kapcsolatos jegyzetek azonban egyértelművé teszik Szabolcsi eredeti tervét, hogy Haydn és Mozart műveiben közvetlen kapcsolatokat mutasson ki a Bécsben elhunyt Vivaldi zenéjével, elsősorban a felhasznált dallamtípusok és a concertáló technika terén. A munka folyamán azután nyilvánvalóan felismerte azt, hogy ilyen közvetlen kapcsolatok nem mutathatók ki, elsősorban azért nem, mert az a stílus, amelyet „bécsi klasszikusnak” nevezünk, nagyszámú különböző stíluskísérlet ötvözete. Éppen ezért vált szükségessé számára a 8., 9. és 10. fejezetben, hogy szót ejtsen a többi stiláris előképről is. A kötet Vivaldival foglalkozó első része ennek megfelelően sokkal koncentráltabb: a zeneszerzőt és velencei környezetét – kulturális, történeti és zenei közeget – mutatja be, majd az életrajz ismertetésén túlmenően a Vivaldi-versenyművek tipologizálására és a pálya korszakokra bontására is vállalkozik. A kötet második fele azonban – minden érzékletes megfigyelése ellenére is – inkább madártávlatból rögzített vázlat egy bonyolult és összetett zenetörténeti korszakról. Mivel Szabolcsi a francia- és németországi, valamint a bécsi zenei divatok feldolgozásakor nem vett kézbe primer forrásokat – amire Rómában és más olaszországi városokban a korszak itáliai zenetörténete esetében lehetősége nyílt –, az utolsó fejezetek visszalépnek *A zene története* elokvensen fogalmazott, ám inkább ismeretterjesztő célú világához.

49 Kroó György (közr.): „Lajtha László arcképéhez”. In: *Lajtha Tanár Úr. 1892–1992*. Szerk. Retkesné Szilvássy Ildikó. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, 1992, 21–29. és 47–60., ide: 54.

50 Kroó: *Szabolcsi Bence*, II., 615.

51 Uott.

52 Szabolcsi Bence: *Aufstieg der klassischen Musik von Vivaldi bis Mozart*. Budapest–Wiesbaden: Corvina–Breitkopf & Härtel, 1970.

53 Kroó: *Lajtha László arcképéhez*, 50.

Csakhogynemcsak az utolsó fejezetek talán időhiányból is fakadó vázaltszerűsége jelzi a szerző művével kapcsolatos bizonytalanságát. Míg az *Európai virradat*ot megelőzően publikált Beethoven-monográfiában – amely egyébként szintén nagyrészt munkaszolgálatban íródott⁵⁴ – az élettörténet és az életmű szoros egysége mutatkozik meg a korszak kontextusába helyezve, és a zenetudós-szerző viszonya minden tekintetben harmonikus az írott mű műfajához, funkciójához és befogadó közönségéhez, az *Európai virradat*ban ez a harmónia felbomlik. Szabolcsi számára ugyanis kérdésként merült fel: hol a helye a forrásokkal való közvetlen érintkezésnek, a források megismerésének és megismertetésének, a filológia eredményeinek ebben a tanulmányban, amely egyfelől még „A zenei földrajz alapvonalai”-ban megfogalmazott, földrajzi egységek szerinti zenetörténetírás elvét követi, másfelől azonban már a dallamtörténetre tartozó dallamvándorlásnak, a 18. századi dallamtípusoknak, a zenei köznyelv működési mechanizmusának természetét kívánja megvilágítani? A Szabolcsi által „soványnak” nevezett Vivaldi-életrajz és a „hiányosnak” mondott Vivaldi-műjegyzék idegen testként hat a kötetben.⁵⁵

1948. december 6-án megtartott akadémiai székfoglaló előadásaként Szabolcsi Bence készülő Mozart-monográfiájából olvasta fel annak első, az életmű történeti kontextusát bemutató, „A felvilágosult Európa és végvidékei” című fejezetét.⁵⁶ A monográfia sosem készült el, az első fejezeten kívül csupán a könyv felépítésének terve maradt az utókorra.⁵⁷ A Mozart-monográfia fiaskója, úgy vélem, hasonló okokra vezethető vissza, mint az *Európai virradat* kudarca. Az 1948-as zenei határozat magyarországi fogadtatása alapjaiban kérdőjelezte meg azokat a műfaji és módszertani kérdésfelvetéseket, amelyek felé az *Európai virradat*ban Szabolcsi tudósként elmozdult. Látva a – Szabó Ferenc szavával élve – „nagy történelmi feladat” mindent felülíró követelését és elkerülésének lehetetlenségét, Szabolcsi kénytelen volt hátat fordítani a zenetudomány nemzetközi sztenderdeknek megfelelő, a politikai hatalomtól független, önmagáért való művelésének. Az új helyzet új megoldásokat kívánt, és ebből a szempontból az, hogy tudományos műként megtalálta-e ideális formáját az *Európai virradat*, minden tekintetben másodlagos jelentőségűnek bizonyult.

54 Kroó: *Szabolcsi Bence*, II., 465.

55 Szabolcsi az *Európai virradat* III. fejezetének alcímében szerepelteti ezeket a jelzőket.

56 Szabolcsi Bence: „A felvilágosult Európa és végvidékei”. In: *Szabolcsi Bence válogatott írásai*, 262–271. Első megjelenése: *Énekszó* XVII/4. (1950. február), 119–128.

57 MTA Kézirattár Ms. 5645/49. Kroó részletesen ír a tervekről: *Szabolcsi Bence*, II., 566–569.

ABSTRACT

ANNA DALOS

SZABOLCSI, ZHDANOV, 1948

My study focuses on a turning point in the career of the influential music historian Bence Szabolcsi (1899–1973). I argue that the year 1948 brought about a significant change in Szabolcsi's scholarly work in several respects. Not only because he reached the peak of his career, as evidenced by his election as a member of the Hungarian Academy of Sciences, but also because his academic interests, his way of speaking and his methodology changed under the increasing political pressure which was formed even in Hungary by the so-called Zhdanov Doctrine. As a typical example, I will present the story of the genesis of the short monograph on Antonio Vivaldi and pre-classical music, *Európai virradat* (European Dawn) written between 1944 and 1948. My study is based on primary sources preserved in the Archives of the Hungarian Academy of Sciences, that have not yet been explored.

Anna Dalos studied musicology at the Ferenc Liszt Academy of Music, Budapest (1993–1998), and attended the Doctoral Programme in Musicology of the same institution (1998–2002). She spent a year on a German exchange scholarship (DAAD) at the Humboldt University, Berlin (1999–2000). As a winner of the 'Lendület' grant of the Hungarian Academy of Sciences in 2012, she is head of the 'Lendület' Archives and Research Group for 20th–21st Century Hungarian Music at the Institute for Musicology RCH. Her research focuses on 20th-century music, history of composition and musicology in Hungary. She has published articles on these subjects in Hungarian, German, English, Slovakian, Ukrainian, as well as short monographs on several Hungarian composers (Pál Kadosa, György Kósa, Rudolf Maros). Her book on Zoltán Kodály's poetics was published in 2007, and a collection of her essays on Kodály in 2015. She was awarded the Bence Szabolcsi Prize in 2019. Her recent monograph on the history of composition in Hungary between 1956 and 1989 appeared in 2020 in Budapest. Her new monograph on Zoltán Kodály was brought out by the prestigious University of California Press in September 2020. She became Doctor of the Hungarian Academy of Sciences (DSc) in 2021. She has been head of the Committee on Musicology of the Hungarian Academy of Sciences since 2021.